

Palverändur Mikael

Teinud lõpliku otsuse, saab inimene oma hingele rahu ja vabaneb imekspandaval moel piinlemisest ja oma viletsuse tundest. Keeranud selja Roomale ja kogu kristlaskonnale, läksin ma koos vend Anttiga rändama pühale maale, et oma patte lunastada, sest tundsin end nagu saatana pargitud nahk, mille kõvadust alanduse ja kahetsuse kõige kibedamadki pisarad ei suutnud pehmeks leotada. Kuid vaevalt oli värske meretuul jõudnud puhuda mu ninast katkuse Rooma kooljaleha, vaevalt jõudsin tunda kindlat laevalage oma jalge all, teades, et jõuan kindla kaitse all Veneetsiasse ja alustan seal head reisi pühale maale, kui juba oli mul palju parem olla. Jah, ma olin küll olnud paavsti troonilt kukutamise juures, olin ka oma oskusi mööda aidanud Rooma röövimisel, aga pärast Rooma nälga ja hõõguvaid varemeid aitas meri mind haiglaslikust masendusest tagasi arukate mõtete juurde.

„Mu armas vend Antti,” ütlesin kergendatult. „Kahtlemata on meie patud verirusked, kuid ehk ei ole me siiski kõige patusemad maailmas, nagu oma südame murdumise hetkedel kindlalt olen uskunud, vaid meie patte jagab kümme tuhat meest ja rohkemgi ja tegelikult on keiser ise kõiges juhtunud kõige rohkem viltu lasknud ja vajab tõesti tugevaid õlgu kandma Jumala viha. Ja meie ei tohi ometi Jumalas kahelda, vaid tal peab olema oma mõte, kui laskis meil hävitada Rooma ja tõugata troonilt paavst Clemensi, kes muidugi on püha Peetruse võtmetega oskamatult ringi käinud. Ka minu paranemine katkust on kindel tõendus, et ma ei ole Jumala silmis kõige suurem patune.”

Kuid Antti toetas pea kätele, ohkas sügavalt ja ütles: „Mu vend Mikael, ära räägi mulle rasketest ja keerulistest asjadest, kus Rooma ja kanoonilise õiguse doktoritel on piisavalt arutamist kuni maailma

lõpuni välja. Mu enese kõht ütleb mulle piisava selgusega, et olen kõige armetum ja viletsam inimene, ja ma ainult imestan, miks Jumal on näinud vaeva ja minusuguse näruse olendi maa peale toimetanud. Mu kõht kisub kokku ega nõustu head sööki sees pidama, mu keel on must ja ma haisen üle kere nagu raibe. Peale selle kõnnivad mu kehal lugematud kirbud ja hallid mehed piiluvad mind mastide tagant. Tõepoolest ei lahkunud me Roomast hetkegi liiga vara ja ma õnnistan sind taas kord aruka mõtte eest, kuigi tunnen just praegu, et suren.”

Olin olnud omaenese viletsusest nii masendatud, et ei olnud Anttile tähelepanu pööranud. Alles nüüd märkasid, et ta oli näost hall ja ta käed värisid, kui ta head leiba nagu klompi suus keerutas ega suutnud seda alla neelata. Mind valdas kohutav hirm, et ta on katku jäänud, aga kui laevas puhkeks katk, siis ei lubataks Veneetsiasse meist kedagi, vaid me jääksime mere armule ja meie reis lükkuks aimamatuks ajaks edasi. Nii soovitasin Anttil end kokku võtta, et keegi tema tõbe ära ei arvaks. Aga mind kuulamata pani Antti leiva käest ja läks nõtkuvi põlvi reelingu äärde, meremeeste suureks lõbuks. Nende meelest oli nimelt naljakas, kui täismees merehaigeks jääb.

Minu juurde tagasi tulnud, naeratas Antti haledalt: „Ära karda, Mikael, see ei ole katk ja see ei ole ka merehaigus, vaid see on Jumala karistus ja Roomas elatud jumalavallatu elu tulemus. Ma pole ju viis nädalat selget hommikut, päeva ega õhtut näinud, vaid prassisin kõik oma raha hukatusliku veiniga maha, mille eest need saatanast riivatud kaupmehed koorivad nii hirmsat hinda, et kipun sellele mõeldes nutma puhkema. Kuid surmahoop mulle oli toobritäis muskaatveini, mille enne meie lahkumist põleva maja keldrist leidsin ja kaaslaste eest inetult maha salgasin.”

Vaevalt sai Antti suust sõna „muskaatvein”, kui ta nägu jälle kõveraks tõmbus, ta pistis rusika suu ette ja kõikus reelingu äärde öökima. Minu juurde tagasi tulnud, jätkas ta vapralt: „Mikael, ma ei kurvasta enam rahakulu pärast, kuigi mu kurgust on neil nädalatel kulisenud alla nii palju kulda, et mujal maailmas oleksin võinud osta selle raha eest suure maavalduse koos karjaga ja elada kuni elu lõpuni vaga ja kasulikku elu. Ja ma ei jaksa kahetseda isegi mitte hirmsaid vägivallategusid, millele humalaurud mind kihutasid nii mu oma seltsiliste kui ka kohalike Rooma süütute elanike vastu, rääkimata hispaanlastest, kellele tuli kohe

vastu koonu anda, kus ma neid ka kohtasin, sest nemad oma kurjuses varitsesid meie hinge. Aga ma kurvastan oma vähese mõistuse pärast, sest tõtt-öelda ei ole mu peas enam ühtegi selget mõtet.”

Antti viletsat olukorda vaadates oli mul temast kahju, sest tema üha ümmargusemaks minevate silmade ekslev pilk osutas, et ta ei ole enam selge mõistuse juures. Ma kartsin tema pärast tõemeeli, sest mäletasin piibli sõnu, et kellel on, sellele antakse, ja kellele ei ole, sellelt võetakse seegi natuke ära, ja Anttil ei olnud mõistuse poolest palju, mida kaotada. Seepärast noomisin teda karmilt ja tuletasin talle meelde kõiki häid otsuseid, millest ta oli üksteise järel kerge käega lahti öelnud. Kuid Antti ütles kaeblikult:

„Ära mind praegu sõima, Mikael, vaid jäta söimamised paremale ajale, söim lipsas just praegu mulle sisse, sest hoidsin kogemata lõugu lahti. Nüüd see songib mu kõhus ja pistab oma karvase saba mulle kurku, nii et ma kardan, et lämbun. Kristliku armastuse nimel halasta mulle, mu vend Mikael, ja lase mul kordki oma toobist rüübata, sest selge punane lauavein võib vaevalt mulle rohkem kahju teha, kui ma juba oma hingele ja ihule ise kahju teinud olen. Olgu see viimane kord ja tabagu mind Jumala kõige koledam karistus ja kõikide heade inimete põlgus ja halvakspanu, kui ma oma sellest otsusest lahti ütlen, ja ärgu tulgu pärast seda toobitait enam veinilikagi üle mu huulte, ja nimelt muskaatveini kohta annan oma kõige pühama töotuse, et kui veel kord seda maitsen, siis lähen ja poon end oma käega üles.”

Manitsesin Anttit, et ta töotust peaks, ja andsin talle veini ja lasin tal selle järel aadrit ning võtsin tal nii palju verd, et endalgi hirm hakkas. Veel andsin talle kaks hoolega hoitud laudaanumikuulikest, mis doktor Paracelsus oli mulle andnud, kui läksin Baseli linnast keisri teenistusse ja paavsti vastu sõdima. Need vaibutasid ta sügavasse unne ja ta magas paar ööpäeva, kuigi sonis unes ja oleks merre hüpanud, kui ma poleks teda magamispingi külge kinni sidunud. Lõpuks tuli ta, kalbe ja sõna-kehv, mõistusele ja sõi ära kausitäie lihasuppi. Me purjetasime parajasti vastutuules, sihiks Messina väin, ja üks uskumatu sõudeori hakkas raskest aerutamisest verd sülitama ja ma pidin ta ahelatest vabastama ja merre viskama. Seda näinud, läks Antti omast vabast tahtest istuma sõudepingile haisvate orjade sekka ja hakkas üksi liigutama aere, mille jaoks tavaliselt vajati kolme või nelja orja.

Minu arvates käitus Antti sobimatult ja valesti, kui läks sõudepingile valeusuliste ja kurjategijate sekka, aga ta ise ütles, et tahab alandlikult pattude lunastuseks aerude taga veini mürgid oma ihust välja higistada. Kui arst oleksin andnud talle meelsamini puhkust kui pingutust, kuid ei hakanud tema rumalust keelama, sest mul oli laevas muud seltsi.

Läks nimelt nii, et need kaks Mantova hertsogi õukonna suurtsugu naist, kes olid usaldanud end sinjoriia saadiku isand Venieri kaitse alla ja kellel olime aidanud valerõivas Roomast põgeneda, sattusid suurde vaimustusse minu koerast Raelist. Nad paitasid ja hellitasid teda teineteise võidu, söötsid talle mitmesuguseid maiuspalu ja oleksid tingimata tahtnud teda minult ära osta, sest imetlesid ta tarkust ja kena käitumist. Nad pakkusid mulle koguni kümme tukatit, mis oli tõesti kõrge hind väikese koera eest, kes ei võinud uhkustada vürstlike koeratallide suurtsugu sugupuuga. Kui ma kindlalt keeldusin, muutusid nad uudishimulikuks ja hakkasid minuga rääkima. Olin ju laeva astudes olnud seisusekohaselt riides ning kandsin kaelas kuldketti ja sõrmedes kuldsõrmuseid. Ma olin veel noor ja ilusa näoga ning tänu rohkele toidule ja meretuultele oli jume mu näkku tagasi tulnud. Nii vaatasid nad mind heal meelel ja ma ei tahtnud nende eest sugugi salata, et olen õppinud mees ning käinud nii Pariisi kui ka Baseli ülikoolis. Kui nad mu rõivastuse ja käitumise järgi veel otsustasid, et olen kõrgest soost, siis see oli minu arvates nende endi asi.

Ära näinud suurtsugu naiste lahkuse minu vastu, muutus ka isand Venier vastutulelikuks ja selleks oli tal igati põhjust, sest mu vend Antti ja mina maksime kohatult kõrget hinda tema kaitse eest, et turvaliselt Veneetsiasse jõuda. Tema nõudmiste järgi mõistan hästi, miks oli Veneetsia võimsaim ja rikkaim kaubalinn, aga kedagi teist kaitsjat meil ei olnud, ja oma raha kätte saanud, ta tõepoolest kaitses ja aitas meid ausalt igal moel. Ta vaatas mitmeid kordi minu ilusat sõrmust, mida kaunistas veatu rubiin ja kümme rohelist kivi ringis selle ümber. Kergelt õhates ütles ta, et küllap ei ole see ülemäära kallis sõrmus, aga selle ilus käsitöö meeldib talle. Nii kinkisin sõrmuse raske südamega temale, sellal kui rohelse mere sülest kerkisid esile Veneetsia kellatorn ja kirikute võimsad kuplid, ja ta oli mu kingitusest nii vaimustatud, et pääsesime tema saatjaskonnas vaevata maale, arvukatest katkutohtritest ja tollimeestest hoolimata. Niimoodi saime takistamatult riietes,

vöödes ja rahapungades kaasa võtta kulla, kalliskivide ja ehete kujul kõik selle, mis oli meile jäänud õiglaseks osaks Rooma röövimisest.

Veel andis isand Venier mulle usalduse märgiks mõistliku hinna eest isikutunnistuse ja muretses sellele ka notari pitseri. Kuna ma ei tahtnud kasutada oma saksa nime Pelzfuss ja et kellelgi ei olnud kindlasti aimu niisugusest paganlikust maast nagu Finlandia, siis ütlesin talle vaid oma õige nime: Mikael Karvajalka. Selle nime ta kirjutas tunnistusele kujul Michael Carvajal. Sellepärast on hiljem kinnitatud, et ole hispaania päritolu, kuigi isand Venier kinnitas minu palvel, et olin varem kuulunud Taani seadusliku kuninga Christian II õukonda ja osutanud sinjoriiale häid teeneid Rooma röövimise ajal 1527. aasta suvel.

See tunnistus peos, ei pidanud mina või Antti kartma kõige kirkama vabariigi ametivõime, vaid saime kui vabad mehed jääda oömajale, kuhu tahtsime, ja reisida, kuhu tahtsime, välja arvatud muidugi keisri maadesse, kuhu teed olid sõja pärast kinni. Aga keisri maadesse me ei tikkunudki, vaid lausa hoidusime neist, sest olime põgenenud tema lippude alt, et päästa oma elu.

Siis tundus, nagu oleksin tõusnud haa lehkavast pimedusest uude ellu, kui ma seal imelise Veneetsia suurel turuväljakul seisin, vaba kui taeva lind. Mu katkust paranenud keha hingas täiel sõõmul merest värsket suveõhku, mu ihuliikmetes paisus jõud ja Veneetsia sagimises kohtasid mu uudishimulikud silmad kõiki maailma rahvaid mitmesuguste rõivaste ja peakatetega. Nende seas liikusid vabalt türklased ja juudid, maurid ja neegrid, rääkimata mitmesugustest põgenikest, kes olid Itaalia eri riikidest otsinud varju kõige kirkama vabariigi kaitse all. Mul oli tunne, et seisan muinasjutuhiilguses idamaade väravas, ja mu hinge valdas jalust võttev uudishimu näha võõraid rahvaid ja ihuvärve, maid ja sadamaid, kust saabuvad need lugematud uhked laevad, püha Markuse lõviga vimpel mastides lehvimas.

Kuid ühtaegu tundsin end tühise ja üksildasena seal raskete kuplitega kirikute ja suure kanaliäärsete marmorist ja teistest kallistest kividest säravate paleede vahel. Nii otsisin abi oma tugevalt vennalt Anttilt ja ütlesin:

„Nii kaugele oleme jõudnud ja oleme terved mõlemad ja meil on terved ihuliikmed. Toit maitseb mu suus hästi, olen kahekümne viie aastane ja parimas eas ja ega mu välimuselgi häda ole. Mul on ka raha

rohkem, kui paljud minu eas ja seisuses üldse unistadagi oskaksid, mul on ladina ja saksa keel selged nagu vesi, ma suudan prantsuse keeles väljendada ka kõige keerulisemaid mõtteid ja itaalia keeles ei lähe kellegi korda mind kotis maha müüa. Olen saanud kahes kõrges ülikoolis kasulikke teadmisi, ja kuigi mul ei ole arstidiplomit, suudan ma kui doktor Paracelsuse õpilane velskri ametis teenida oma leiva ükskõik missuguse riigi armees. Kas mul pole siis rohkem kui põhjust tänada Jumalat tema armulikkuse eest meie mõlema vastu ja täies usalduses alustada reisi pühale maale, et saada oma patud andeks ning alustada uut ja paremat elu.”

Kuid Antti vaatas kõvast aerust verele hõõrutud ville oma peopesades, ohkas kurvalt ja ütles: „Mikael, mu vend, kumb meist on alustanud reisi pühale maale alandlikumalt ja suurema kahetsusega, sina või mina? Tõepoolest, ma alandasin end orjade ja paganatega võrdseks, et aerudel kurat oma ihust välja higistada, sel ajal kui sina laevalael uhkeldasid, kuldketid kaelas ja sõrmused sõrmes, ja naistega kudrutasid. Mikael, Mikael, uhkus tuleb enne langemist ja ma kardan kõvasti, mis meist veel saab. Ja ma tunnen üksnes lõhnast, et see Veneetsia linn on paheline ja kõike muud kui kristlik linn, sest siin liigutakse kipakate paatidega mööda tänavaidki, kuigi Jumal on loonud inimesele kõndimise jaoks jalad, aga siin on tänavate asemel pelk räpane merevesi.”

Mõistsin, et Antti kõneleb nii mõrult üksnes kadedusest, ja hoiatasin teda öeldes: „Ära üldse vahigi nii igatsevalt sisse nende veinitubade ustest ja need kanalid tänavate asemel on vägagi arukas väljamõeldis, sest see linn on suvisest kuumusest hoolimata kõige puhtam linn, mida olen näinud, kuivõrd vesi viib tõustes ja langedes kaasa kõik räpa ja prahi, mis teistes linnades tänavaid ja õhku mürgitama jääb. Lisaks pakuvad nad paljudele vaestele meestele kergelt teenistust, kui nood oma pika aeruga sõudes toimetavad rahvast paatidega linna ühest servast teise, kuhu aga vaja.”

Kuid Antti vaidles vastu öeldes: „Olen harjunud aastate jooksul nagu arukas mees kunagi hea reisi lõpetuseks end korralikult purju jooma. Ehk tulebki see sellest, et jäänud oma kõige pühama otsuse sunnil vaid puhta vee armule, on mul õõnes tunne ja mu hinge täidavad üksnes sünged ja murelikud aimdused. Kahtlustan ka, et vesi on kahjulik ja

tervisele ohtlik, nagu nii paljude sõjaretkede kaheldamatud kogemused on tõestanud. Seepärast on kõigel mu suus tuha maik ja mind kohutavad ahned pilgud, mida need prisked ja kahvatud naised meile oma tumedate looride tagant heidavad. Tõesti, tõesti, nende pilgud on nii tulised, et tundub, nagu käiks tuleleek üle mu reite ja ma pean oma rahakukrust kõvasti kinni võtma.”

Ka mina tundsin ihuliikmetes värinat, nähes Veneetsia naiste teraseid pilke, kui nad võlvkaarte all väljaku ühest servast teise kõndisid. Katnud küll oma näo läbipaistva looriga, ei olnud nad muude kehavõlude katmisel niisama hoolikad, vaid minu pilku kohates võis mõni unustada end hajameelselt oma seelikut kohendama ja paljastada mulle oma valge rinna, ja ma tõesti ei usu, et nad kõik olid korralikud naised, vaid mõistsin, et Anttil oli õigus, kui ta oma rahakukrut peitis.

Neid naisi vaadates tõmbus mul suu niisama kuivaks kui Anttil ja mul hakkas hirmus janu, aga et mitte oma eeskujuga Anttit kiusatusse saata, pöördusin vaid veekaupmehe poole ja palusin temalt juua. See sõnakehv moresk tassis seljas paljude torudega nahkkotti ja pritsis meile mõlemale ümaratesse kruusidesse jääkülma muskuselõhnalits apelsinijooki. Selle haruldase joogi odava hinna eest ära joonud, mõistsin hästi, miks Veneetsiat peeti kõige luksuslikumaks ja naudinguhimuliseks linnaks. Aga sel ajal, kui ma jõin, peatus mu kõrval tumeda looriga naine vaatama uudishimulikult kiriku ees neljas seedripuises vardas lehvivaid vimpleid ja ta must kinnas kukkus mu jalge ette. Oleksin selle maast lahkesti üles tõstnud, aga Antti haaras mul kõvasti käsivarrest ja viis mu veekaupmehe juurest ära ning mingit kahju ei sündinud, sest kui olime läinud, märkas naine ise, et kinnas on maha kukkunud, ja kummardus õlgu kehitades seda sillutiselt üles võtma.

Antti ütles: „Meil on viimane aeg vahetada oma rõivastus palveränduri alandliku keebi vastu, et igaüks näeks juba esimesest pilgust, kuidas me liha suretame. Kui kavatseme tõesti minna pühale maale, siis peame kibekiiresti laevale asuma, sest muidu läheb meil siin linnas halvasti ja kõik meie head kavatsused satuvad häbisse.”

Veneetsias oleks mu meelest olnud nägemist ja imestamist terveks elueaks ja oleksin heal meelel sinna kauemaks jäänud, et jõuaks palvetada kõikides kirikutes, aga see linn oli tõesti täis mitmesuguseid hukutavaid kiusatusi ja nii hakkasin küsima pühale maale mineva

laeva kohta. Õige varsti kohtasin rannal sadamas kõvera ninaga meest, kes sai mu head otsust kuuldes väga rõõmsaks ja ütles, et olin tulnud Veneetsiasse just parajal ajal. Täna-homme pidi siit Veneetsia sõjagaleeride kaitse all teele minema suur laevakaravan Küprosele ja kindlasti ühineb nendega ka palverändureid viiv laev.

„Aastaaeg on niisuguse õnnistatud reisi jaoks kõige parem,” kinnitas ta. „Laevu kannab õrn pärituul ja torme ei pruugi karta. Paljude suurtükkidega tugevad galeerid kaitsevad kaubalaevu valeusuliste mereröövlilaevade eest, mis on alalõpmata ohuks kõigile üksikutele alustele. Meie jumalakartmatul ja sõdu täis ajal ei ole palju pühale maale püüdlejaid, nii et laeval ei ole ahistavat ega ebameeldivat tunglust. Mõistliku hinna eest saab nautida vaheldusrikast ja head toitu ja miski ei takista reisijat kaasa võtmast oma toitu ja veine, kui ta ei taha just vagalt paastudes endale enne pühale maale saabumist teeneid muretseda. Laevaomaniku vahendaja pühäl maal korraldab kõige paremal ja soodsamal moel reisi rannikult Jeruusalemma ja siit türklaste majast ostetud sultani kassa lubatäht tagab palverändurile täie puutumatus.”

Küsisin, kui palju reis tema arvates maksab. Ta vaatas mulle otsa, tema sinakad huuled hakkasid värisema, järsku purskusid tal silmist pisarad ja ta sirutas mulle kiiruga käe öeldes: „Isand Michael de Carvajal, kas te usaldate mind?”

Tema tungivad sõnad liigutasid mind ja ma ütlesin, et usun, et ta on aus mees nagu minagi. Ta tänas mind usalduse eest ja ütles: „Isand Michael, kindlasti oli see Jumala imeline kaitselmus, mis juhatas teid tänasel õnnistatud hommikul just minuga kokku, sest tõtt-öelda on meie linn täis jõhkraid röövleid ja sulisid, kes ei kohku tagasi ühegi vahendi ees kergeusklike võõramaalaste petmiseks. Teie enese kasu pärast hoiatan teid laskumast vestlusse ühegi tundmatu mehega, vaid jätke kõik minu hooleks, ja ma ei palu midagi rohkemat, kui et võiksin ohverdada aega ja vaeva, et teie reisile kaasa aidata ja korraldada see teile nii odavalt, kui on mõistlik paluda. Olen vaga mees ja mu kõige hardam soov oleks ükskord ka ise pühale maale saada, aga kuna see on mu vaesuse tõttu võimatu, olen otsustanud kergendada teiste, minust õnnelikumate reisi pühadesse paikadesse, kus meie Issand Kristus elas, kannatas, suri ja surnust üles tõusis.”

Ta puhkes kibedasti nutma ja mu hinge valdas sügav kaastunne tema vastu. Pisarad kähku ära pühkinud, vaatas ta mulle ausalt silma sisse ja ütles: „Ma palun teilt ühtainsat tukatit oma peo peale, mis näitaks, et teie kavatsused on ausad, ja sellest alates ei pruugi te ohverdada oma mõtteid ega aega kogu asja peale, vaid mina korraldan teie eest kõik ära ja te võite olla kindel, et võidate kümme või kakskümmend tukatit, kui pääsete ahnete ametnike ja kaptenite koorimisest, rääkimata türklastest, kes nõuavad meelehead uksehoidjast kirjutaja ja pitsatihoidjani välja. Kui teil on raha vahetada või ehteid müüa, siis muretsen teile parima käibel oleva kursi ja vajalikes ostudes juhatan teid ausate kaupmeeste juurde ja tingin omalt poolt meie linna heade kommete kohaselt. Ja ärge pidage mind enam võõraks, vaid usaldage mind nagu oma isa või venda, sest teie nägu hakkas mulle meeldima esimesest hetkest peale.”

Ja ma pidin teda usaldama, sest ta kõndis koos minuga mööda sadamasildu ja tervitas arvukaid kapteneid ja laevamehi, kaupmehi ja tollikirjutajaid, kes naeratasid ja kostitasid teda sõbralike nõõgetega, kui mind tema seltsis nägid. Nii andsin talle tukati, aga märkisin, et ma ei ole üldsegi rikas mees, vaid tahan reisida mõistliku hinna eest ja kannatan kui tarvis alandlikult ära kõik reisi ebamugavused. Ta soovitas mul mitte muretseda ja aitas osta palverändurite keebi ja uued palvehelmed, tingides minu kasuks. Lõpuks saatis ta mu võõrastemajja, lubades tulla juba järgmisel päeval rääkima, millal võin reisi alustada.

Meie lihtsa ulualuse kõrval Püha Samueli tänava ääres oli värvimiskoda, ja kui nägin, kuidas väike poiss seal oma isa värvidega seinale igasuguseid pilte plätserdab, meenus mulle, et meister Dürer Nürnbergis oli soovitanud mul üles otsida Tizianiks kutsutud kunstniku, kui kunagi Veneetsiasse satun. Kuna mulle jäi tänu oma viltuse ninaga sõbra abivalmidusele palju vaba aega, ei pannud ma veel ülle püha keebi, vaid otsustasin, et viin tolele Tizianile meister Dürerilt terviseid. Värvali väike poeg ehk Tintoretto, nagu värvalisellid teda itaalia keeles kutsusid, pakkus end õhinal mulle teejuhiks. Nii lasin end vastu õhtut sõuda suure kanali äärde meister Tiziani töökotta, mis oli laohoone, mille sinjorria oli tema kasutusse andnud. Ta oli nimelt vabariigi ametlik maalikunstnik ja sai ka kindlat aastapalka kui sakslaste kaubavahenduskoja kaubavahendaja. Selle eest pidi ta maalima

doodžide paleesse uusi freskosid. Lisaks ajas raha väärtust tundev meister Tizian laialt puiduäri. Seda kõike jutustas mulle gondlis istudes see vilgas Tintoretto, osutades oma räpase sõrmega taevas hõõgivatele loojanguvärvidele ja küsides, kas Veneetsia on minu arust ikka kõige ilusam ja imelisem maailma kõikide linnade seas.

Muidugi oli Veneetsia päevaloojaku purpursete ja sinipunaste toonide säras muinasjutulinn, nii et võisid kujutleda elavat end unes, kui libisesid gondlis lõõmaval veel mööda hämmastavatest hoonetest. Kõik see imeline ja ebatõeline ilu eksitas omakorda mõtted valedete radadele ja nii ütlesin õpetuseks tolele noorele poisile, et vaid üht on inimesele vaja. Aga tema mõistis mu sõnu valesti, noogutas õhinal ja ütles, et tema eesmärk on õppida joonistama ja nagu meister värvi-dega ümber käima ja mingit kõrgemat eesmärki ei olegi olemas. Nii tahtis ta hakata meister Tiziani õpilaseks, kui ainult paar aastat veel pikkust kasvatab.

Meister Tiziani avaras töökojas oli suur hulk pingule tõmmatud lõuendeid vastu seinu keeratud, nii et paistis vaid nende pahem pool. Meister ise oli habemega keskealine mees, tema väikestes silmades oli uuriv ja ahne pilk, ja minu arvates oli ta kaunistest labase käitumisega. Aga ta võttis mu lahkesti vastu, kui oli ära näinud kuldketi mu kaelas ja sõrmused mu sõrmes, ja näitas mulle märtri püha Peetruse tapmist kujutavat suuremõõtmelist maali. Ta rääkis, et on hakanud ka portreesid maalima, ja näitas mulle isand Pietro Aretino portreed. See isand Aretino oli mulle tundmatu, aga mul oli võimalus võrrelda portreed tema enesega, sest ta oli just lõpetanud poseerimise ja jäanud töökotta, et meistriga koos õhtustada. Sain tema jutust aru, et ta on Veneetsiasse tulnud põgenik, õppinud ja sõnaosav isand, kes oli võitnud meister Tiziani täieliku usalduse.

Meister Tizian pakkus mulle osta mitmesugust puidukraami ja kui ma keeldusin, keeras mind siia ja sinna ja ütles, et mul on huvitav nägu ja et ta tunneb suurt tahtmist maalida minust portree. Isand Aretino kinnitas, et ei Itaalias ega ka kusagil mujal maailmas ole võr-ratumat portreemaalijat kui meister Tizian ja et tema ettepanek on mulle suuremast suurem au ja kasu, mida mul ei sobi tagasi lükata. Oma kogenematuses lubasin, et tulen meelsasti talle poseerima, kui ta tõesti arvab, et maailm jääks paljust ilma, kui ta mu välist kuju

pintsliga lõuendile ei jäädvustaks. Minu nõusolekust heldis ta sedavõrd, et kutsus ka mind endaga õhtueinet jagama. Ajanud õpipoisi kõõki oma naise ja kolme karjuva lapse juurde, viis ta isand Aretino ja minu luksuslikult kaunistatud söögisaali, kus kostitas meid heade veinide, maitsvate roogade ja värskete puuviljadega.

Paar peekrit kanget veini kurgust alla saanud, hakkas isand Aretino kiitlema ja kinnitas, et suudab oma pliitsi abil kuulsaks teha või häbisse saata kelle tahes. Ta rääkis Itaalia vürstidest nagu oma vendadest ja enesega võrdsetest ja jutustas neist nii rõvedaid lugusid, et tema jutu järgi otsustades ei olnud neile vürstidele võõras ükski loomulik või loomuvastane pahe. Ma pidin mitu korda naerma, kuigi need siivutud jutud ajasid mulle hirmu peale. Kuna olin veini joonud, julgesin küsida, kas tal ei ole siis maailmas midagi püha, aga tema vaatas mind nagu juhmakat ja ütles:

„Isand Carvajal. Kas te olete tõesti nii süütu või ainult teesklete, sest olete ju maailma näinud mees. Praegusel ajal ja nähes kõike kurja, mis ümberringi sünnib, võib ainult tobuke või poolearuline veel millessegi uskuda ja mõistusega inimesele ei saa olla püha miski muu kui pilge, kahtlus ja elunautimine. Võib-olla ma uskusin varem lapselikult Itaaliasse, aga enam ei usu ma isegi mitte Itaaliasse, sest ainus õige itaallane ja mu ainus sõber siinilmas suri mu käte vahel, kui keisri neetud sõdurid olid arkebuusikuuliga ta reie purustanud. Koos temaga langes Itaalia must lipp ja Itaalia suri temaga ühes. Pärast seda ei ole miski mulle enam püha, vaid kirjutan sellele, kes mulle kõige rohkem maksab, riivatust kirjutan sellele, kes riivatust armastab, ja vagasid salme sellele, kes kujutleb, et saab neist kasu, ja siin pole midagi häbeneneda, vaid see on aruka mehe ainus võimalus end oma aja vastu kaitsta.”

Tihkasin öelda, et tema õpetus on paganlik ja epikuurlik õpetus, aga tema ärritus mu sõnadest, jõi veel veini, nii et vein tal lõuga mööda alla jooksis, ja ütles: „Itaalia on veel ainult paljaksröövitud surnukeha ja surnukeha ei hakka keegi ellu äratama, vaid tark mees läheb koos teistega teda röövima omal moel. Minul on juba ükskõik, kas meist saavad keisri või sultani orjad, kui saksa odamehed Roomas paavsti mitra läbi torgivad. Veinilõõmast soontes, silmade rõõmust, värvide särast ja sõnade kokkukõla ilust on mulle eluks küllalt. Kui mu sõber Tizian on pintslimeister oma kaasaegsete seas, siis lõikab

minu pliiats kui tarvis sügavamaid ja parandamatuid haavu kui ka kõige teravam mõök.”

Ta sattus omaenese sõnadest vaimustusse ja hakkas kisaga pliiatsit nõudma, et kirjutada kiri ühele vürstile, kes oli teda häbistanud, saates talle väiksema rahasumma, kui ta oli oma kitsikuses palunud. Meil oli selle pöörase mehe taltsutamiseks tükki tegemist ja meister Tizian kutsus tema rahustamiseks meie seltskonda kaks kaunimast kaunimat naist, kes viibimata rõivad seljast võtsid ja meid oma paradiisliku alastusega rõõmustasid. Seda nähes tundsin, et olen sattunud valesse seltskonda, ega teadnud, kuhu silmi peita, aga meister Tizian rahustas mind ja ütles, et need naised on vaid tema modellid ja nende veatus ihulikus kauniduses ei ole midagi häbeneda.

„Nad mõlemad on korralikud naised,” kinnitas ta. „Nelja hõberaha eest võtavad nad rõivad seljast ja kümne eest lubavad ka joonistada, nad ei sunni kedagi koos endaga voodisse ega pea seda isegi vajalikuks, sest neil on tänu oma ilule ka muidu suur sissetulek. Alasti võib neid maalida kui paganlikke jumalannasid, kelle pildid võluvad vürste, aga ühe neist olen maalinud piisavalt kaetuna ka püha Maria altarmaalile, et tema maine ilu ärataks usklikes hardumust, mis juhatab taevalise ilu juurde. Rõõmustage siis oma silmi nende ilu vaatlemisega, nad ei pane sugugi pahaks, kui tahate neid suudelda või silitada, nagu tegin ka mina teie eas, kuni mõistsin, et nii muutub maalikunstniku amet mu nõrgale ihurammule liiga rängaks.”

Aga meister Aretino jumalateotamine ja nende naiste häbitu alasti-olek heidutasid mind nii, et läksin tagasi gondlisse, mille sõudja oli mind kannatlikult kuni pimedani oodanud. Arvukad laternad gondlite vöörides ja paleede uste mõlemal pool muutsid öö valgeks ja piki kanalite tumedat vett kandus lautohelisid. Tumedas vees ulpis laiaili lagunenu lillkimpe ning kuum öö ja veinine pea tegid mulle raskeks meeles pidada, kuhu olen teel. Ja ka gondlimees ei aidanud mind sugugi, vaid vastuväidetest hoolimata peatas oma paadi arvukate lõbumajade juures, õhutades mind sisse astuma ja muretult meeles pidama, et inimene elab siin ilmas vaid korra. Nii oli mul tunne, nagu sõuaks mind Veneetsia öös kiusaja ise, ja ma kaotasin hingerahu, nii et kui lõpuks voodisse pääsesin, vähkresin unetult, kuni Antti üles ärkas ja soovitas mul keha kõige õrnemad kohad külma veega üle valada, nii

nagu ka tema ise oli tegema pidanud. Talitasin tema hea nõuande järgi ja sain tänu sellele pärast sündmusrikast päeva hea une.

Nagu olin lubanud, käisin kahel päeval meister Tiziani töökojas talle modelliks ja tema maalis kerge käega minust õige ilusa portree, mille hoidsin muretult ühes käes teisest käest võetud Veneetsia kinnast, kitsas pits kaunistas mu tumeda rüü kaelust ja varrukasuid. Ta maalis mulle kaela ka kuldkee ja ma ei jõudnud küllalt imetleda tema kiirust ja osavust kunstnikuna. Kahe päeva pärast keeras ta lõuendi vastu seina puhkama ja hakkas rääkima rahast. Alles siis taipasin oma õuduseks, et tema arvates ma tellisin selle maali, kuigi mina olin talle poseerinud heast südamest, et talle teenet teha, kui ta rääkis nii ilusasti kunstniku jaoks huvitavast näost. Nii oli mu edevus mind lõksu ajanud, sest kui ma vastu vaidlesin, muutus ta nii häbituks, et maksin talle ruttu viis kuldraha käsirahaks ja lubasin maali välja osta, kui pühalt maalt tagasi tulen. Minu kavaluses aitas mind meistri enesearmastus, sest ta ei kahelnud mu sõnades hetkegi, vaid uskus oma kunstnikuedevuses, et ostan maali rõõmuga välja, kui see valmis saab.

Reisi kavandades otsustasime, Antti ja mina, pidada kaunid jõulud Petlemmas ja lunastavad ülestõusmispühad Jeruusalemmas ja et tuleme tagasi alles järgmisel kevadel, et pääseda ohtlikest tormidest ebakindlal aastaajal. Mu viltuse ninaga sõber ei suutnud meie tarka otsust küllalt ülistada ja meelitas mind ostma igasuguseid sooje rõivatükke ja muud kraami, millest mul võis vaeusuliste ja juutide seas kasu olla.

Aga Veneetsia hiilgav linn, kus elu oli nagu otsata pidu, oli osav võõrutama mu mõtteid sest ainsast olulisest, samal ajal kui Antti tahtis kõigest hingest maiste kiusatustega võidelda ja alustada oma reisi kasinalt ja laitmatult.

„Tõsi see on, et võtab võhmale,” tunnistas ta, „ja vahel tundub, nagu oleks mu armetu keha tulikuum kurivaim ise kõigi oma iharate tahtmistega. Aga ma tahan korragi oma keha taltsutada ja endale tõestada, kumb on suurem isand, surelik ihu või surematu hing, kes elutseb selle ihu sees nagu vangistatud karu haisvas kivikongis. Olgu mu katseaeg sügisest jõuludeni ja jõulust ülestõusmispühadeni, aga kui olen kogu talve pühalt maal ära olnud, olen ehk teinud nii palju häid tegusid, et mõni hilisem eksisamm ei riku enam suuremat mu selget arvet Jumala ja kuradi vahel.”

Ta rääkis, nagu ta vähene mõistus võttis, ja minu meelest oli vaid õige, kui ta oma parimat oskust mööda juba Veneetsias oma hingelise kasu peale mõtles, sest ta tõesti ei olnud enne oma elus sellele asjale ülearu mõtteid kulutanud. Aga mina ei võinud ka iseennast hurjutada, sest olin tänu heale otsusele oma rõõmu tagasi saanud, nii et oskasin jälle muiata ja naerda, tundsin koguni, kuidas laul mu südames pulbitseb. Olgu mu õigustus, et ma ei oodanud midagi palavamalt kui reisi algamist, et saaksin langeda põlvili püha maa kaldale ja suudelda selle mulda ja oma endise luhtaläinud elu patukoorma õlgadelt maha heita. See õnnelik ootus sundis pimeduse mu hingest hajuma.

Rändasin niisiis Veneetsias ringi nagu õnnelikus unenäos, ootuse kurnava palaviku võimuses, kuni mu viltuse ninaga sõber lõpuks vastu õhtut hingetuna meie juurde jõudis ja käskis meil kiiresti laeva peale minna, sest karavan pidi koidu ajal purjed tõstma. Pakkisime oma asjad kuidagiviisi kokku ja lasime end, nagu oleks elu mängus, sadamas ankrus olevale laevale viia. See paistis küll suurte kaubalaevadega võrreldes kahtlaselt väike, aga mu viltuse ninaga sõber kinnitas, et laev oli tervenisti palverändurite päralt ega võta peale muud lasti. Rõugearmiline kapten võttis meid iseäranis viisakalt vastu oma ruumis, mille põrandat kaunistasid räbalaks tallatud idamaised vaibad. Ta laskis meil endale pihu peale lugeda mehe kohta kaheksateist tukatit täiskaalus kuldraha ja vandus, et üksipäini tänu meie viltuse ninaga sõbrale lubab meil reisida nii uskumatult odavalt.

Moonameister näitas meile kätte meie magamiskohad laeva lastiruumis, mille põrand oli kaetud puhaste õlgedega, ja viipas ämbritäie viletsa veini poole, soovitades meil ammutada sealt kopsikuga kui palju tahame ja juua laeva arvel, sest meil seisis ees purjede tõstmise rõõmu ja lusti päev. Laeva valgustas vaid paar tuhmi lambikest, nii et me kogu selle möllu sees oma reisiseltsilisi eriti näha ei saanud.

Meie viltuse ninaga sõber tuli kapteni juurest tagasi minuga hüvasti jätma. Ta süleles mind hardalt, valas kuumi pisaraid ja soovis meile õnnistades head reisi. „Isand del Carvajal,” ütles ta. „Ma ei suuda kujutleda õnnelikumat hetke, kui näha teid tulevat tervena ja tervete ihuliikmetega tagasi oma pikalt reisilt, ja kevadel ootan ma rannal kärsitult iga laeva, et taas teie vaga nägu näha. Kuid reisi ohtude pärast ei saa ma teisiti, kui taas kord kõige tungivamalt hoiatada teid laskumast

vestlusse tundmatute meestega, kui mesise jutuga nad teid ka ei meelitsaks. Kõik maailma sadamad on täis tundmatuid õnnekütte ja ega püha maa siin mingi erand ole, vaid kogu vaeusulistepahelisus ja juutide ahnus on seal luusivatele kristlastele nagu vähk külge hakanud. Kui aga siiski satute vaeusulistega kähmlusse, siis olgu teil meeles öelda vaid „Bismillah-irrahmaan-irraahim”. See vaga araabiakeelne tervitus muudab nad kindlasti teie vastu lahkeks.”

Veel kord suudles ta mind kibedasti nuttes mõlemale põsele ja ronis pärast seda rahapunga kõlistades üle laeva pehkinud reelingu paati tagasi. Ja ma ei tahagi enam jutustada sellest südametust mehest ega tuleta teda parem meeldegi, sest kui laev oli oma paigatud purjed värskesse hommikutuulde tõstnud ja liideste naginal ja pilsivee loksudes liikvele läinud, siis selgus, et meid on petetud kõige jumalakartmatumal moel. Veneetsia kirikute rohelised vaskkuplid ei olnud veel jõudnud mere rüppe nähtamatusesse vajuda, kui mul tuli endale tunnistada karmi tõde.

Meie pisike alus viskles raskelt nagu uppuv surnukirst suures kaubalaevade moodustatud reas ja jäi neist kogu aeg maha, sel ajal kui karavani kaitsev sõjagaleer sundis meid paljude lipumärkidega kiirustama. Laeva madrused olid Jumalast hüljatud rahvarämps ja pealegi vargad, sest juba esimesel õhtul märkasid, et osa mu asju on ära kadunud, sest olin need oma lihtsameelsuses valveta jätnud. Teiste palveränduritega rääkinud, mõistsin ka, et olin maksnud reisi eest arutu hinna, millest viltuse ninaga vahendaja oli kindlasti vähemalt poole oma taskusse pistnud. Oli ju meie seas selliseid viletsaid patuseid, kes olid vaid ühe tukati eest saanud loa laeva tekil reisides kaasa sõita.

Selle kõige pärast tabas mind niisugune masendus, et tunnistasin alandlikult oma eksitust ja ütlesin Anttile: „Selles laevas on kõik hullusti. See on ainult usside söödud kökats laeva pähe, ja ei miski muu kui Jumala seletamatu ime võib meid merehädast päästa. Kas poleks kõige targem õigel ajal vette hüpata ja kaldale ujuda?”

Kuid Antti lohutas mind öeldes: „Sa oled imelik mees, Mikael, sest enne kirjeldasid mulle seda laeva kui merekõlvulisuse imet, aga silmade avanedes kukud meelega kõige sügavamasse kuristikku. Meile on ju kinnitatud ja ma tahan meelsasti uskuda, et sellel aastajal ei tule tormisid ja et meid saavad pidevalt vaid kerged pärituuled. Nii olen

ma alandlikult valmis ka haput leiba nārima, meenutades meie Issanda Jeesuse kannatust nagu teised vagad palverändurid meie ümber ja meile pole juhtunud muud kahju, kui et oleme maksnud viletsa reisi eest liiga hea hinna. Kuid halleluuja Issandale, sest tee lüheneb, purjed paisuvad ja iga hetkega jõuame pühale maale lähemale.”

Nii kaunil moel kinnitas Antti minu nõrka usku, ilma et oleks oma kannatuse pärast minu peale viha kandnud. Nii leidsin lohutust ja ütlesin:

„Sul on õigus, Antti. Miks ma ei peaks uskuma Jumala hoidmisse nagu kõik need head mehed ja naised meie ümber. On ju laevnik ja meremehedki usaldanud oma hinge selle pehkinud poti hoolde ja nende hing on neile niisama kallid kui meie hing meile.”

Kuid reisi edenes hakkasin kahtlema meie reisikaaslaste headuses ja vagaduses ning imestama, mis lunastamatud patud olid sundinud neist igäihe palverändurikeppi kätte võtma. Esimestel päevadel nad küll sõrmitsesid usinasti oma palvehelmeid ja kogunesid lakkamatult kirikulaule laulma, aga reisi edenedes hakkasid paljud haigutama ja isekeskis maistest asjadest rääkima ja paljudel oli selline nagu peas, et hakkasin kartma, kas oleme jõudnud kõrilõikajate ja võllapuulindude sekka.

Laeva võõris lamas mees, keda vaevas lakkamatu ihuliikmete tõmblemine ja kes oli lasknud taguda oma vöökoha ümber raudvitsa ja kandis jalus raskeid ahelaid. Üks põlevate silmadega ja röpase habemega vanamees nõustus laevas liikuma vaid neljakäpakil ja vandus, et liigub niimoodi käpakil püha maa rannast kuni Jeruusalemmmani välja. Seesama mees äratas meid ühel ööl koleda kisaga üles ja kinnitas, et näinud, kuidas valged inglid laperdades ümber laeva lendasid ja jäid mastitoppidele puhkama.

Aga rõugearmiline kapten ei olnud kehv purjetaja, vaid püsis sitkelt karavani järel, nii et igal õhtul, kui tähed süttisid, nägime teiste laevade mastilaternalid, kui nad purjed ööseks kokku panid või ranniku varju lahesoppi ankrusse jäid. Kui teistest laevadest liiga palju maha jäime, soovitas ta meil lahkesti aerud pihku võtta, et end tervislikult liigutada, ja mitmelgi korral sunniti meid sõudma meremeeste kõrval, et teekonna edenemisele kaasa aidata, kuigi kuni viiekümneni ulatuvast palverändurite hulgast oli vaevalt viiosteist, kes suutsid aere peos hoida. Nii põdur, sant, haige ja kõlbmatu seltskond olid need vagad mehed

ja ega naise võinud aerudele ajada, vaid nemad elasid laevas omaette palvetades, lauldes, lobisedes ja tehes mitmesugust käsitööd.

Nende seas oli noor naine, kes juba esimesel reisirääl minu uudishimu äratas. Tänu oma rõivastusele ja kaunile rühile hakkas ta teiste hulgas silma. Tema kleidi siidist rinnaesine oli kaunistatud hõbetikandi ja pärlitega ja ehteid oli tal palju, nii et ma imestasin väga, kuidas ta oli sellesse rüüpasesse seltskonda sattunud. Teda saatis ja kaitses vormitult paks teenijatüdruk. Kuid kõige hämmastavam oli, et ta kandis alatasa loori ja kattis hoolikalt isegi oma silmi. Alguses mõtlesin, et ta varjab oma nägu kuuma päikesepaiste eest niisama edevusest, aga siis märkasin, et ta kannab loori ka õhtuti ja pärast päikeseloojangut. Ma olin muidugi harjunud Veneetsias nägema looritatud naise, aga need rikutud naised kandsid minu arvates loori vaid uudishimu äratamiseks ja olid liigagi varmad seda eest tõmbama ja oma nägu paljastama, et möödujate tähelepanu äratada.

See salapärane naine laevas aga kattis kähku oma näo, kui märkas, et keegi läheneb. Nii palju võis läbi loori siiski näha, et tema nägu ei olnud moondunud ega inetu, nagu alguses mõtlesin, vaid selle noorus ahvatles ka läbi loori nagu päike õhukese pilve tagant. Nii ei suutnud ma aru saada, mis raske patt võis ta palverännakule ajada ja sundis teda oma nägu varjama.

Ühel õhtul, kui päike oli äsja loojunud ja ma nägin, et ta seisab jälle üksi reelingu ääres ja vaatab punaseks värvunud merd, ei suutnud ma hoiduda talle lähenemast. Minu lähemale astudes keeras ta kähku pead, nii et võisin aimata ta põse ümarust, ja tõmbas loori näo ette. Aga ta juuksed tungisid heledates kiharates ümara peakatte alt nähtavale ja neid vaadates tuli mul nõrkus peale ja ma tundsin samasugust külgetõmmet, nagu tunnevad rauaterad magneti suhtes.

Jäin temast sündsasse kaugusesse ja vaatasin samuti mere tuhmuvat veinivärvust, kuid tundsin kogu aeg vaid tema lähedust ja hingasin teda sisse, ja hetke pärast keeras ta kergelt pead, otseku oleks oodanud, et ma ütlen midagi. Nii võtsin kogu oma julguse kokku ja kõnetasin teda:

„Oleme reisiseltsilised samal laeval ja meil on ühine eesmärk. Jumala ees ja oma patte lunastades oleme kõik võrdsed. Nõnda ärge pange pahaks, kui teid kõnetan, sest vajan vestluskaaslast, kes oleks mulle ea poolest lähemal kui kõik need põdurad vanakesed.”